

AKADEMIKER OCH ALGORITMER

HUR ARTIFICIELL INTELLIGENS (AI)
PÅVERKAR ARBETSMARKNADEN
FÖR AKADEMIKER

RAPPORT 2024

1. INLEDNING

Teknikutveckling och innovation är en självklar del av arbetslivet och framtiden. De stora och snabba framsteg som sker inom artificiell intelligens (AI) kommer att påverka både arbetets innehåll och form.

Kunskapsintensiva arbeten med hög komplexitet påverkas nu på ett annat sätt än vid tidigare strukturomvandlingar och tekniksprång. Två tredjedelar av chefsmedlemmarna inom Akavia bedömer att AI inom de närmsta tre åren kommer att användas inom den verksamhet de leder.

Den snabba förändringstakten och möjligheterna AI innebär väcker både nyfikenhet och oro. Hur kan vi säkerställa att tekniken bidrar till ett roligare och mer utvecklande arbetsliv samtidigt som vi undviker risker och onödiga misstag?

Utvecklingen ställer stora krav på kompetensutveckling, från arbetsgivare men också från individer som själva tar ansvar för att framtidssäkra sin kompetens genom livslångt lärande. Vid sidan av ett kontinuerligt lärande som låter oss använda tekniken till vår fördel behöver vi gemensamma riktlinjer och ramar för AI-användningen på arbetsplatser såväl som i våra offentliga verksamheter. På så sätt kan vi säkerställa att AI bidrar till att utveckla arbetslivet och samhället i en positiv riktning.

Stockholm december 2023

Rapporten är skriven av Hanna Birath (sakkunnig), Julia Ekedahl (praktikant) och Henrik Thölin (praktikant). Under rapportarbetet har AI-verktyget ChatGPT använts för översättningar, sammanfattningar och research.

2. SAMMANFATTNING

Rapporten "Akademiker och algoritmer", fokuserar på hur artificiell intelligens (AI) påverkar arbetsmarknaden, med särskilt fokus på Akavias medlemmar. I rapporten lyfter vi fram vikten av en ansvarsfull och hållbar utveckling av AI-teknologi, kompetensutveckling och en nära dialog mellan arbetsgivare och anställda för att dra nytta av fördelarna AI kan innebära för individer och arbetsplatser.

Rapporten visar att medlemmarna är nyfikna på AI och generellt är positiva till hur AI påverkar arbetslivet även om den dagliga användningen fortfarande är relativt låg. Det finns ett starkt önskemål om riktlinjer för AI-användningen på arbetsplatserna.

Jämförelser mellan olika sektorer visar på en potentiell AI-klyfta mellan privat och offentlig sektor där användningen i statlig sektor är betydligt lägre. Detsamma gäller uppfattningen om hur AI påverkar arbetslivet där medlemmar i privat och kommunal sektor är mer positiva.

I rapporten redovisas ett antal förslag, bland annat att regeringen tar fram en nationell strategi för artificiell intelligens, att relevant myndighet får i uppdrag att analysera hur arbetsmarknaden påverkas av AI-utvecklingen och att regeringen gör mer för att främja innovation och forskning kopplat till AI. Akavia vill också att alla arbetsplatser, med undantag för de minsta, tar fram riktlinjer för hur AI används i verksamheten samt uppmuntrar och erbjuder kompetensutveckling och utbildning för medarbetarna.

Rapporten innehåller avslutningsvis åtta tips till förtroendevalda för samverkan med arbetsgivare inför att AI-system införs och blir allt vanligare på arbetsplatsen.

3. RESULTATET I KORTHET

- Majoriteten av Akavias medlemmar känner till ett eller flera AI-verktyg, men den dagliga användning av AI-verktyg är låg. Bara tre procent använder AI dagligen i arbetet, och den generella kunskapen om AI på medlemmarnas arbetsplatser upplevs vara låg.
- Drygt varannan medlem uppger att man får använda AI-verktyg på arbetsplatsen medan en tredjedel svarar att de är osäkra på om de får. Osäkerheten är störst i statlig sektor.
- 69 procent vill lära sig mer om AI men få har erbjudits kompetensutveckling av arbetsgivaren. Många uppger att de tagit egna initiativ för att lära sig mer om AI.
- 71 procent tror att AI kommer att påverka deras arbetsuppgifter inom tre år, men graden av påverkan varierar mellan professioner och sektorer.
- Chefer är mest positiva till AI:s påverkan på arbetslivet. Bland medlemmarna som helhet svarar 91 procent att de inte är oroliga för att AI ska ersätta deras jobb.
- Mer än hälften saknar policy eller riktlinjer för AI-användning på arbetsplatsen men många efterfrågar tydliga ramar och vägledning, särskilt inom statlig och kommunal sektor.

OM UNDERSÖKNINGEN

Resultaten i rapporten kommer från Akavias medlemspanel som genomförs fyra gånger om året. Panelen genomförs som en webbundersökning och resultaten vägs på kön, ålder, sektor och profession.

- **Panel 2:** 3 146 gjorda intervjuer under perioden 29 maj till 2 juni 2023. Utifrån ett stratifierat slumpmässigt urval blev svarsfrekvensen 26 procent.
- **Panel 3:** 3 697 gjorda intervjuer under perioden 25 september till 2 oktober 2023. Utifrån ett stratifierat slumpmässigt urval blev svarsfrekvensen 46 procent.
- **Panel 4:** 3 764 gjorda intervjuer under perioden 13 till 19 november 2023. Utifrån ett stratifierat slumpmässigt urval blev svarsfrekvensen 44 procent.

INNEHÅLL

1. Inledning	2
2. Sammanfattning	3
3. Resultatet i korthet	4
Om undersökningen	4
4. Vad menar vi med AI?	6
Den fjärde industriella revolutionen?	6
Bidrar generativ AI till ökad produktivitet?	7
5. Akavias medlemmar om AI	10
Hög kännedom men få dagliga användare	10
Var tredje vet inte om de får använda AI-verktyg	12
Sju av tio vill utveckla sin kompetens inom AI	14
Tydlig påverkan på arbetsuppgifterna	17
Chefer mest positiva till AI-utvecklingen	18
Få oroar sig för att bli av med jobbet	19
Policy eller riktlinjer efterfrågas av anställda	20
6. Vad krävs för att vi ska kunna tillvarata möjligheterna med AI?	23
Tips till förtroendevalda – så kan du arbeta med AI-system på arbetsplatsen	25
7. Akavia tycker	26

4. VAD MENAR VI MED AI?

Någon enhetlig definition av begreppet artificiell intelligens (AI) finns ännu inte men OECD¹ beskriver AI-system som "ett maskinbaserat system som drar slutsatser, genererar förutsägelser, innehåll, rekommendationer eller beslut som kan påverka fysiska eller virtuella miljöer. Graden av autonomi och anpassningsförmåga kan variera mellan olika AI-system.

I rapporten fokuserar vi på det som brukar benämnas generativ AI, en typ av artificiell intelligens som är designad för att skapa eller generera nytt innehåll i form av texter, bilder, musik, video, och annan digital media.

För många är begreppet generativ AI nära förknippat med textgenererande system som ChatGPT eller bildgenererande AI som Dall-E och Midjourney som kan skapa bilder baserade på textbeskrivningar. Generativ AI använder ofta avancerade tekniker som djupinlärning för att efterlikna kreativa processer och skapar efterfrågat innehåll baserat på instruktioner eller beställningar genom så kallade promptar.

Det vi uppfattar som intelligent när vi använder verktyg som ChatGPT är förmågan att identifiera och återupprepa mönster. Språkmodeller har tränats på stora mängder text skrivna av människor och kan därför förutsäga den logiska följderna av ett givet ord eller textstycke. Desto mer träning språkmodellerna får desto bättre blir förmågan att imitera mänskligt språk.

För den som vill fördjupa sig ytterligare i begrepp som generativ AI, maskininlärning och språkmodeller har Internetstiftelsen gjort en sammanställning med artiklar om olika aspekter av AI².

DEN FJÄRDE INDUSTRIELLA REVOLUTIONEN?

Den utvecklingsfas i den industriella revolutionen som karakteriseras av sakernas internet (Internet of Things - IoT), artificiell intelligens och robotteknik benämns ibland som den fjärde industriella revolutionen.

Att AI kommer att få stora effekter på såväl arbetsliv som samhällsutveckling kan vi vara säkra på. Mindre säkra kan vi vara på vilka effekterna faktiskt blir. Kanske kan tidigare tekniksprång och strukturomvandlingar ge oss ledtrådar?

¹ [AI-Principles Overview - OECD.AI](#)

² [Vad är AI för något? | Internetkunskap](#)

Under 1900-talet skedde ett antal strukturomvandlingar där arbetsmarknadens sammansättning förändrades radikalt flera gånger om. Med den första industriella revolutionen under sent 1700-tal kom urbaniseringen och majoriteten av den arbetsföra befolkningen i Sverige började arbeta inom industrin i stället för jordbruket som dessförinnan varit dominerande.

Under 1900-talet växte tjänstesektorn markant som effekt av den andra industriella revolutionen och antalet sysselsatta inom industrin minskade. Oljekrisen 1973 och dess effekter ses ofta som spiken i kistan för den dominerande svenska industrin när både stål- och pappersmassaindustrin tvingades göra sig av med stora delar av personalstyrkan och andra industrier som varvsindustrin nästan helt försvann på några år.

Under den tredje industriella revolutionen digitaliserades tillverkningsindustrin alltmer och påverkades i större utsträckning av automation och industrirobotar. Den strukturella transformationen präglades också av en växande tjänstesektor.

Den snabba utvecklingen av generativ AI har lett till en intensiv debatt om hur arbetsmarknaden kommer att påverkas, vilka jobb som eventuellt försvinner och hur vi ska förhålla oss till en arbetsplats där algoritmerna tar plats i det öppna kontorslandskapet.

Till skillnad från många tidigare strukturomvandlingar får AI-utvecklingen i större utsträckning effekter på kunskapsintensiva arbeten som kräver högre utbildning, typiskt sett yrken som återfinns inom Akavias medlemsgrupper. Det är inte bara enklare arbeten eller arbetsuppgifter som blir föremål för automation. Arbetsuppgifter inom juridik och ekonomi tros till exempel i stor utsträckning kunna kompletteras och i vissa fall automatiseras med hjälp av generativ AI.

BIDRAR GENERATIV AI TILL ÖKAD PRODUKTIVITET?

Det finns stora förhoppningar om att generativ AI kommer att bidra till såväl ökad effektivitet som produktivitet när verktyg som bygger på AI-teknik integreras i privata och offentliga verksamheter. Beräkningar från Goldman Sachs visar på att den globala BNP kan öka med närmare sju procent och produktivitetstillväxten med 1,5 procentenheter över en tioårsperiod³.

I Sverige har tidigare utredningar visat att den beräknade nyttan av AI inom offentlig förvaltning uppgår till 140 miljarder årligen. Nyttan beräknas i form av högre produktivitet, ökade intäkter och minskade utbetalningar⁴.

³ [Generative AI Could Raise Global GDP by 7% \(goldmansachs.com\)](https://www.goldmansachs.com/insights/articles/generative-ai-could-raise-global-gdp-by-7%-(goldmansachs.com))

⁴ [Slutrapport: Uppdrag att främja offentlig förvaltnings förmåga att använda artificiell intelligens | Digg](#)

I juni 2021 fick Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Myndigheten för digital förvaltning (Digg) och Skatteverket i uppdrag av regeringen att främja offentlig förvaltnings användning av AI. De fyra myndigheterna konstaterade att det i Sverige har skett och sker stora satsningar på AI-forskning inom näringslivet men att liknande initiativ saknas inom offentlig förvaltning.

Myndigheterna ansåg att det finns stor potential i att använda AI, men risken är att satsningarna uteblir och att svensk offentlig förvaltning hamnar längre efter, vilket i förlängningen riskerar svensk välfärd och säkerhet. På sikt kan det också äventyra Sveriges konkurrenskraft när andra länder satsar på och utvecklar sin digitala mognad med AI.

I november 2023 lanserade AI Sweden språkmodellen GPT-SW3 som tränats på svensk myndighetsdata. Förhoppningen är att svenska myndigheter och företag ska kunna använda den svenska språkmodellen för att bygga egna AI-tjänster i likhet med Chat GPT. Kort därefter presenterade AI Sweden en satsning på en digital assistent för offentlig sektor som sägs kunna bidra till ett nytt arbetssätt i offentlig sektor.

Vid sidan av de stora möjligheterna AI erbjuder finns förstås också risker, både i form av AI som tränas på bristfällig data, reproducerar fördomar, diskriminerar eller automatiserat beslutsfattande som påverkar människor. En återkommande oro när utvecklingen av artificiell intelligens diskuteras är vilken påverkan tekniken får på arbetsmarknaden och våra jobb.

När vi diskuterar vilken påverkan AI får på arbetsmarknaden är det viktigt att komma ihåg två saker, dels att utvecklingen troligen påverkar de allra flesta jobb och dels att det handlar om arbetsuppgifter som kan automatiseras snarare än hela arbetstillfällen.

Goldman Sachs analys av arbetsmarknaden i USA och Europa antyder att två tredjedelar av vanligt förekommande yrken i olika utsträckning delvis kommer att automatiseras och att en fjärdedel av jobben kan ersättas av generativ AI⁵. På global nivå skulle det innebära att 300 miljoner heltidsjobb skulle riskera att automatiseras. I en analys av vilka arbetsområden som troligen påverkas i störst utsträckning sticker arbetsuppgifter inom juridik och ekonomi ut. Inom det juridiska arbetsområdet tros mer än 50 procent av arbetsuppgifterna kunna ersättas med AI och den övriga andelen kompletteras med AI. Inom ekonomi- och försäljning är det en större andel som antas kunna kompletteras och en mindre del som tros kunna automatiseras. Bland de arbetsområden som i lägst utsträckning antas påverkas av AI finns manuellt inriktade yrken inom till exempel bygg, installation och underhåll.

⁵ [Global Economics Analyst The Potentially Large Effects of Artificial Intelligence on Economic Growth \(BriggsKodnani\) \(ansa.it\)](https://www.ansa.it/Global-Economics-Analyst-The-Potentially-Large-Effects-of-Artificial-Intelligence-on-Economic-Growth-BriggsKodnani)

I samma analys från Goldman Sachs pekas Sverige ut som ett av de länder där AI får störst påverkan på arbetsmarknaden. Goldman Sachs bedömning är att runt en fjärdedel av arbetstillfällena i Sverige kan komma att automatiseras med hjälp av AI⁶.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att teknikskiften också innebär att nya arbeten och yrkesroller växer fram. Ett konkret exempel på ett nytt jobb som vuxit fram i spåren av AI-utvecklingen är promptingenjörer, personer som är experter på att skriva instruktioner eller prompts som får AI-verktyg att leverera enligt önskemål. I takt med att AI blir en mer integrerad del av arbetslivet kommer vi att se fler nya roller växa fram.

⁶ [Global Economics Analyst The Potentially Large Effects of Artificial Intelligence on Economic Growth \(BriggsKodnani\) \(ansa.it\)](#)

5. AKAVIAS MEDLEMMAR OM AI

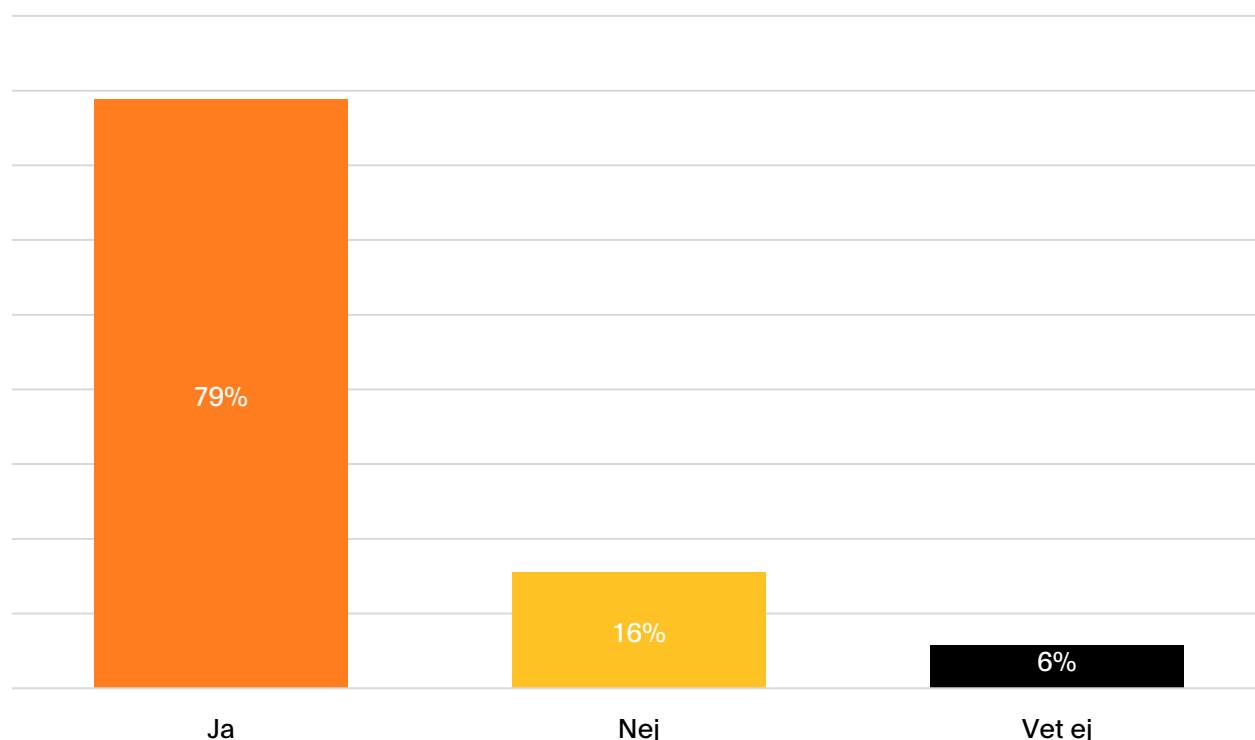
För att följa AI-utvecklingen och hur den påverkar Akavias medlemmar har vi vid flera tillfällen ställt frågor till medlemmarna om AI genom vår medlemspanel. I följande avsnitt redovisas ett urval av resultaten.

HÖG KÄNNEDOM MEN FÅ DAGLIGA ANVÄNDARE

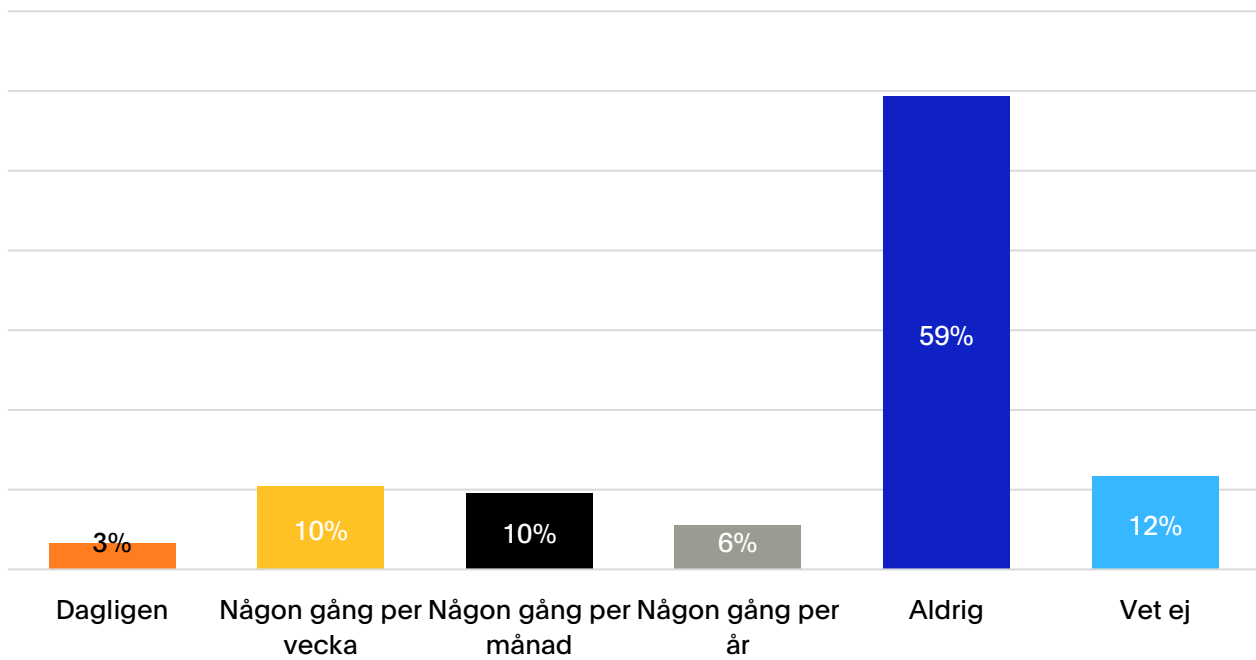
Akavias medlemmar uppger i stor utsträckning att de känner till AI-verktyg men den dagliga användningen är än så länge låg. Medan fyra av fem uppger att de känner till något AI-verktyg är det bara tre procent som använder AI i det dagliga arbetet. Två tredjedelar uppger att den egna arbetsplatsens kunskap om AI är låg eller mycket låg och en majoritet uppger att de aldrig använder AI i sitt arbete.

Frågar vi efter total användning utan att specificera med hur ofta användningen sker svarar 27 procent av medlemmarna att de använder AI-verktyg i sitt arbete. Högst användning finns bland medlemmar i privat sektor och lägst i statlig sektor. Bland professionerna är kommunikatörerna mest flitiga användare medan juristerna är det i minst utsträckning.

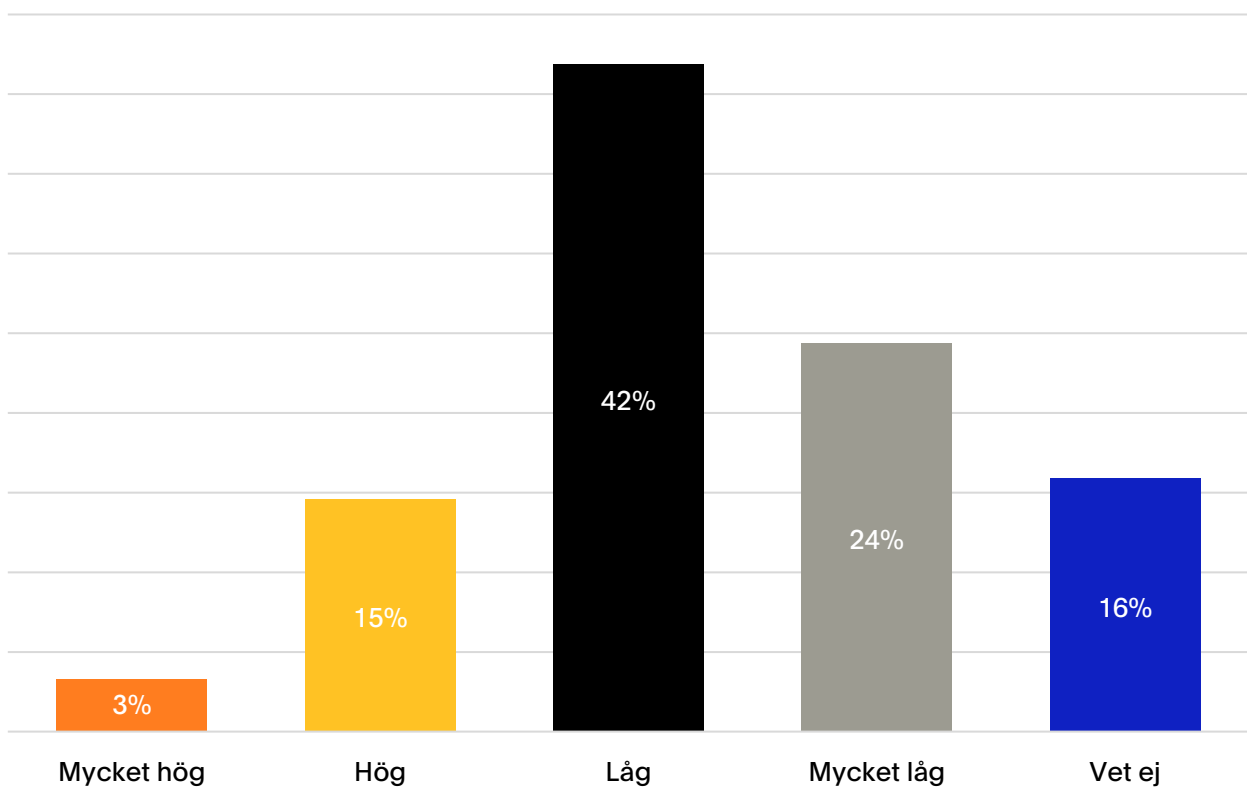
KÄNNER DU TILL NÅGOT AI-VERKTYG?

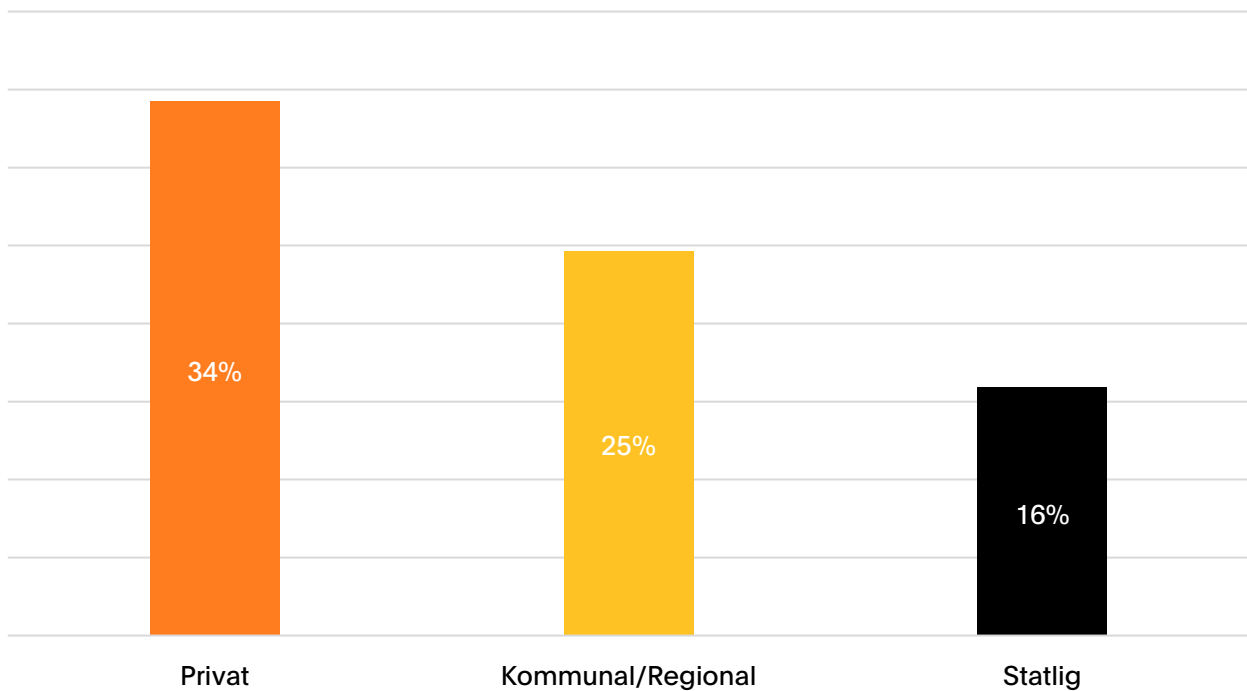
ANVÄNDER DU AI-VERKTYG I DITT ARBETE?

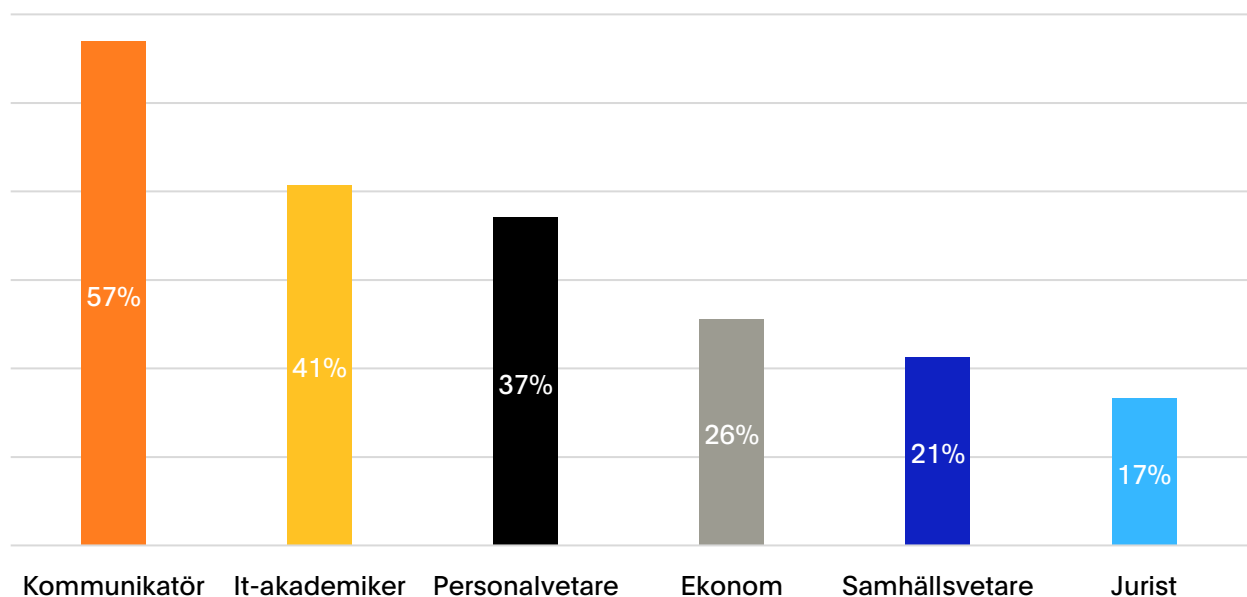
HUR BEDÖMER DU DIN ORGANISATIONS KUNSKAPSNIVÅ OM AI? JAG BEDÖMER KUNSKAPEN SOM...

ANVÄNDER DU AI-VERKTYG I DITT ARBETE?

ANVÄNDER DU AI-VERKTYG I DITT ARBETE?

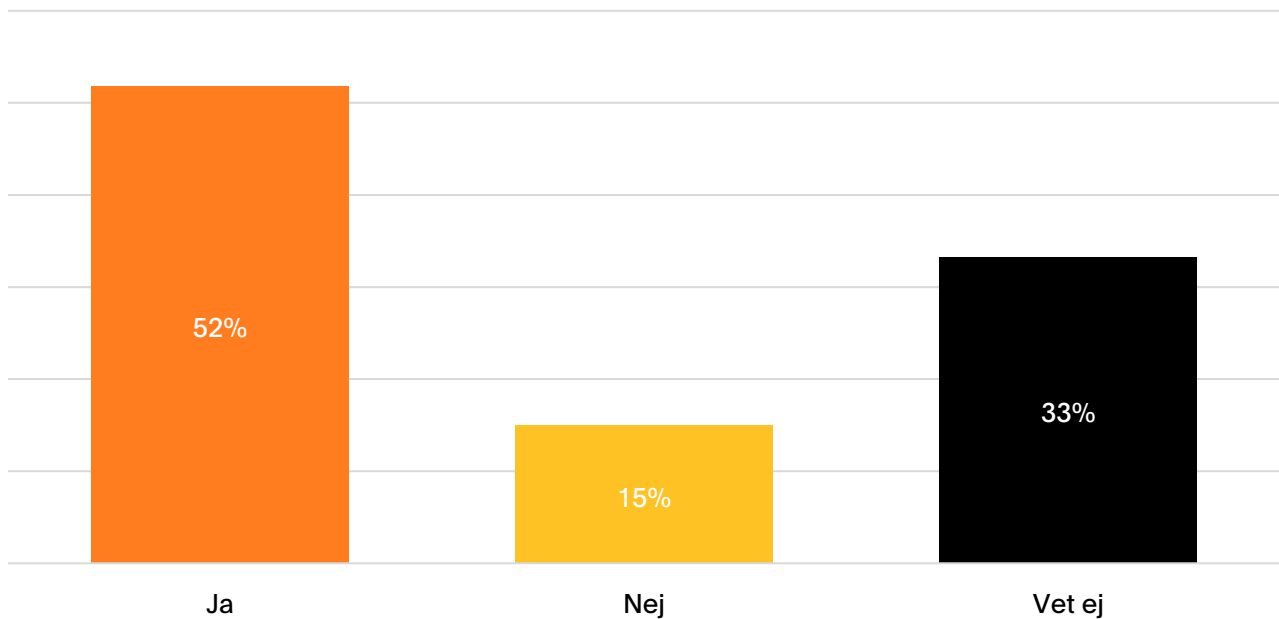

VAR TREDJE VET INTE OM DE FÅR ANVÄNDA AI-VERKTYG

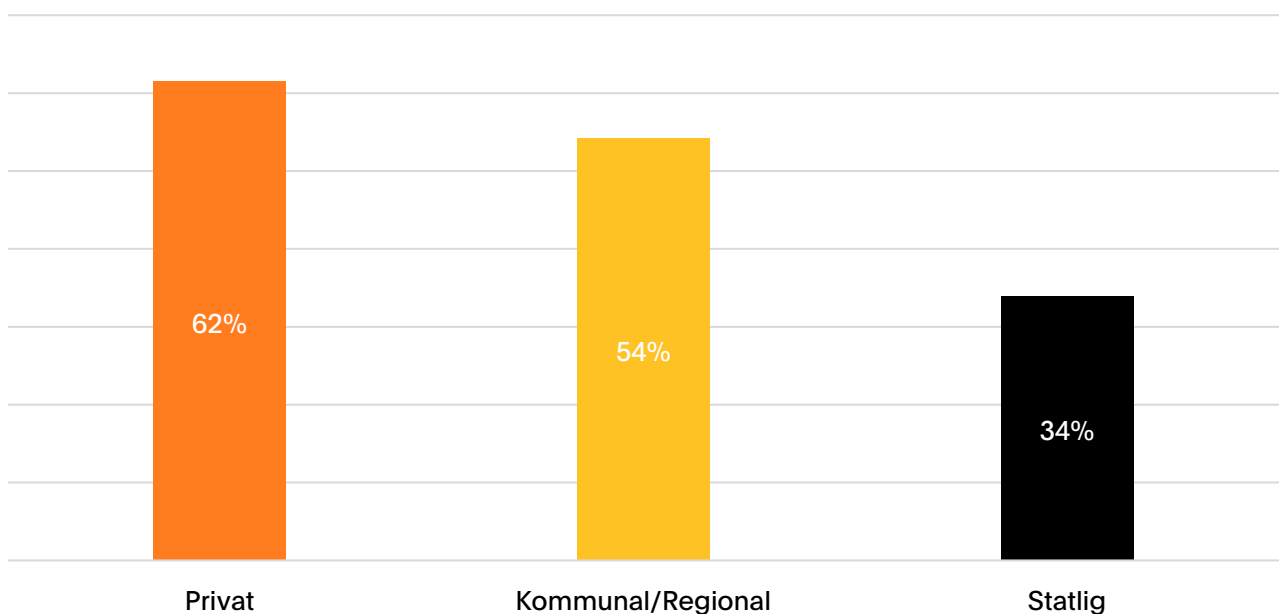
52 procent av Akavias medlemmar svarar att de får använda AI-verktyg på sin arbetsplats medan 15 procent uppger att de inte får det. Hela 33 procent svarar att de inte vet. Osäkerheten kan förstås både handla om att arbetsgivaren inte är tillräckligt tydlig med vilka verktyg medarbetarna får använda men kan också handla om en osäkerhet kring vilka verktyg som avses.

Störst är osäkerheten i statlig sektor där 43 procent av de svarande uppger att de inte vet om de får använda AI-verktyg. Högst andel som svarar ja finns i privat sektor där 62 procent uppger att de tillåts använda AI-verktyg på arbetsplatsen. I en jämförelse mellan Akavias sex professioner är kommunikatorerna den profession som i störst utsträckning uppger att de får använda AI-verktyg medan juristerna tillåts göra det i lägst utsträckning.

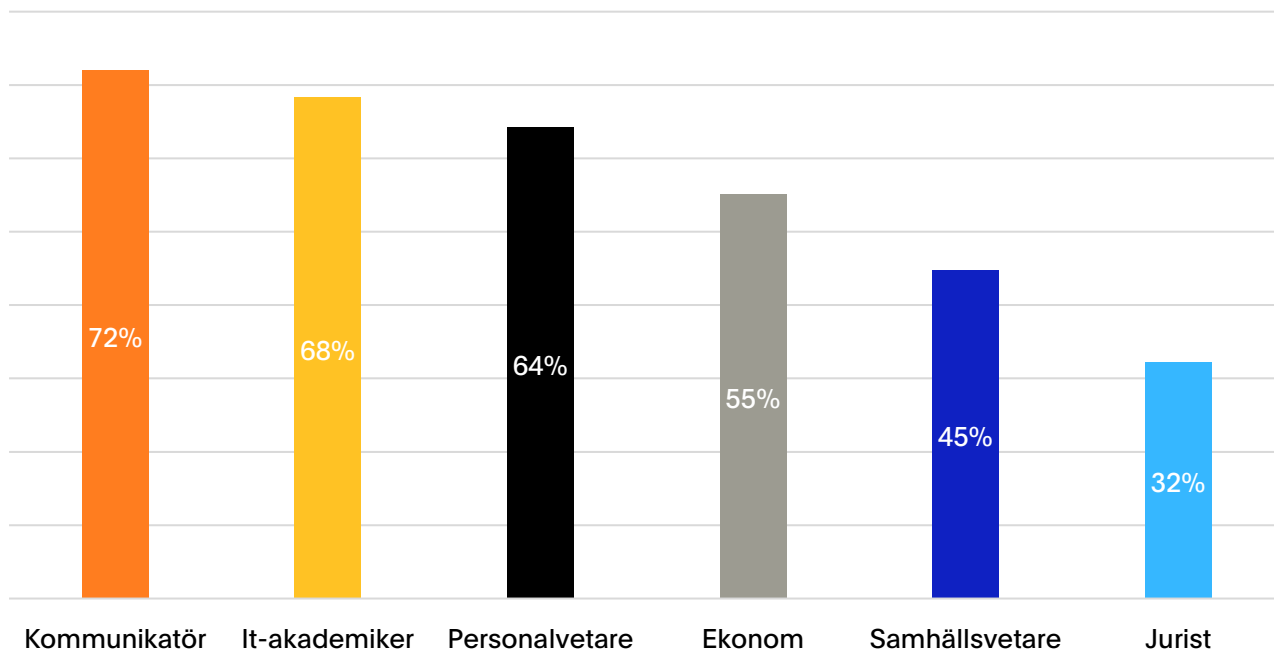
FÅR DU ANVÄNDA AI-VERKTYG PÅ DIN ARBETSPLATS?

FÅR DU ANVÄNDA AI-VERKTYG PÅ DIN ARBETSPLATS?

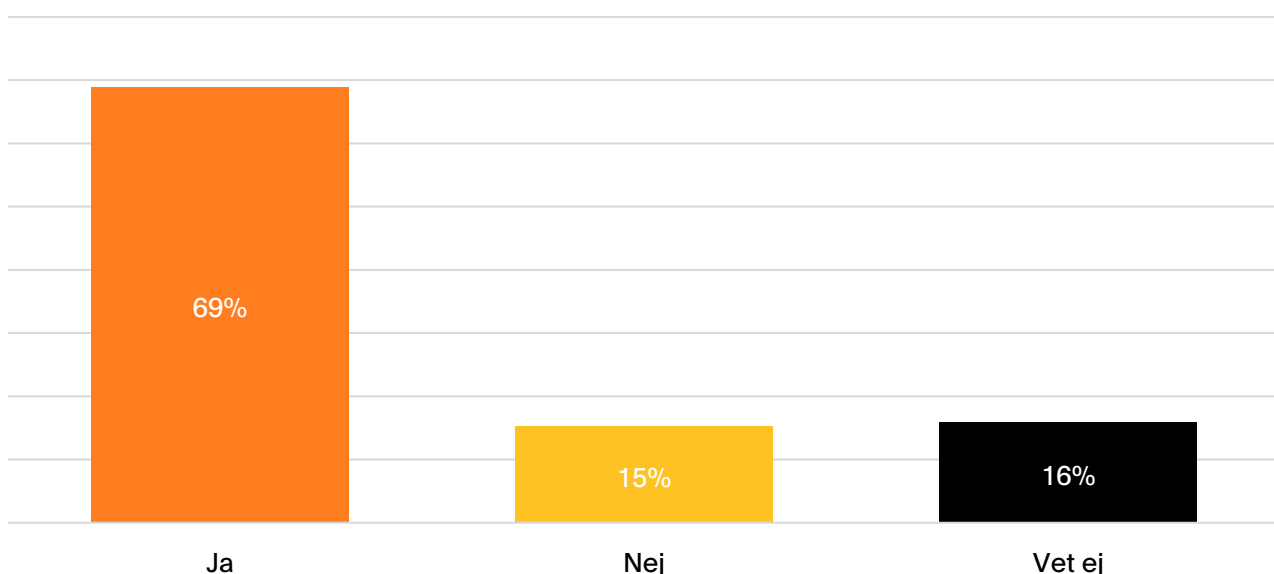
FÅR DU ANVÄNDA AI-VERKTYG PÅ DIN ARBETSPLATS?

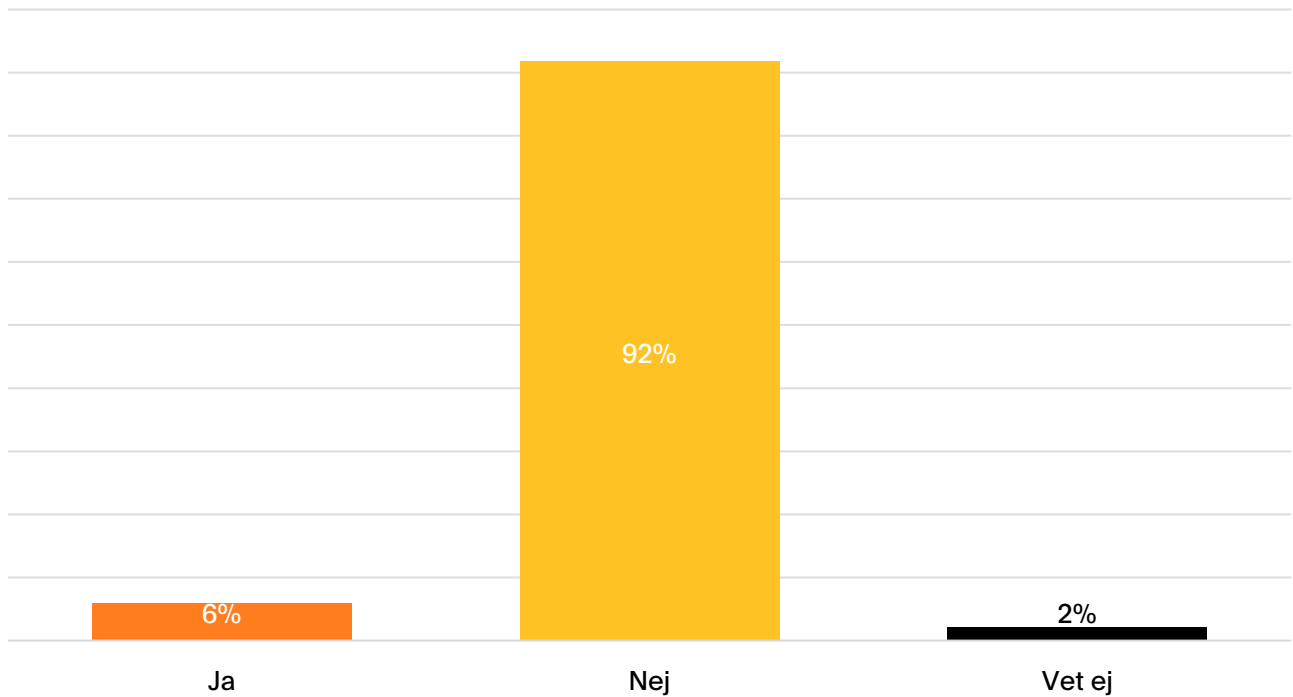
SJU AV TIO VILL UTVECKLA SIN KOMPETENS INOM AI

Trots att den dagliga användningen än så länge är låg finns det ett tydligt intresse bland Akavias medlemmar för att utveckla sin AI-kompetens. Hela 69 procent vill lära sig mer om hur AI kan användas i det egna arbetet. Samtidigt är det få som har erbjudits någon typ av kompetensutveckling inom AI-området av sin arbetsgivare. De två professioner som i störst utsträckning vill kompetensutveckla sig inom AI är kommunikatörer och personalvetare.

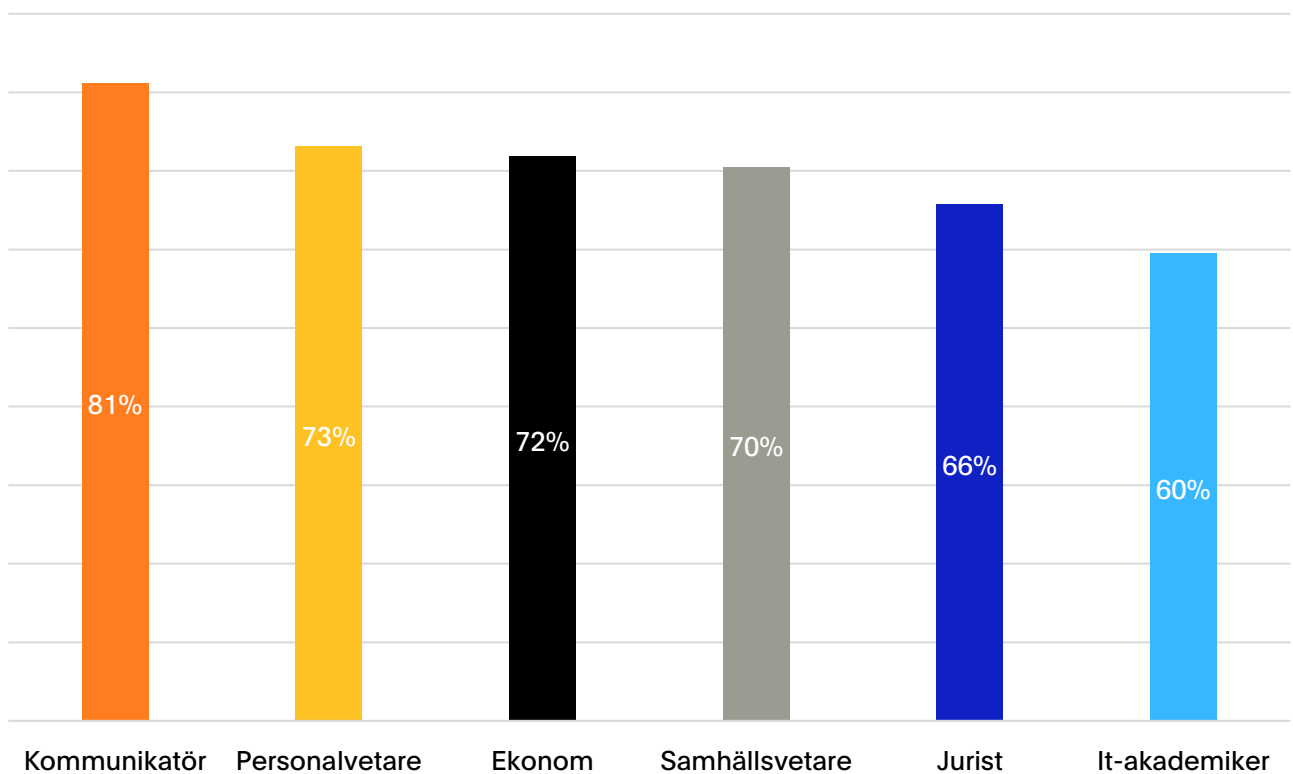
VILL DU GÅ EN UTBILDNING FÖR ATT LÄRA DIG MER OM HUR DU KAN ANVÄNDA AI-VERKTYG I DITT ARBETE?

HAR DIN ARBETSGIVARE ERBJUDIT DIG NÅGON FORM AV UTBILDNING FÖR ATT DU SKA KUNNA ANVÄNDA AI-VERKTYG I DITT ARBETE?

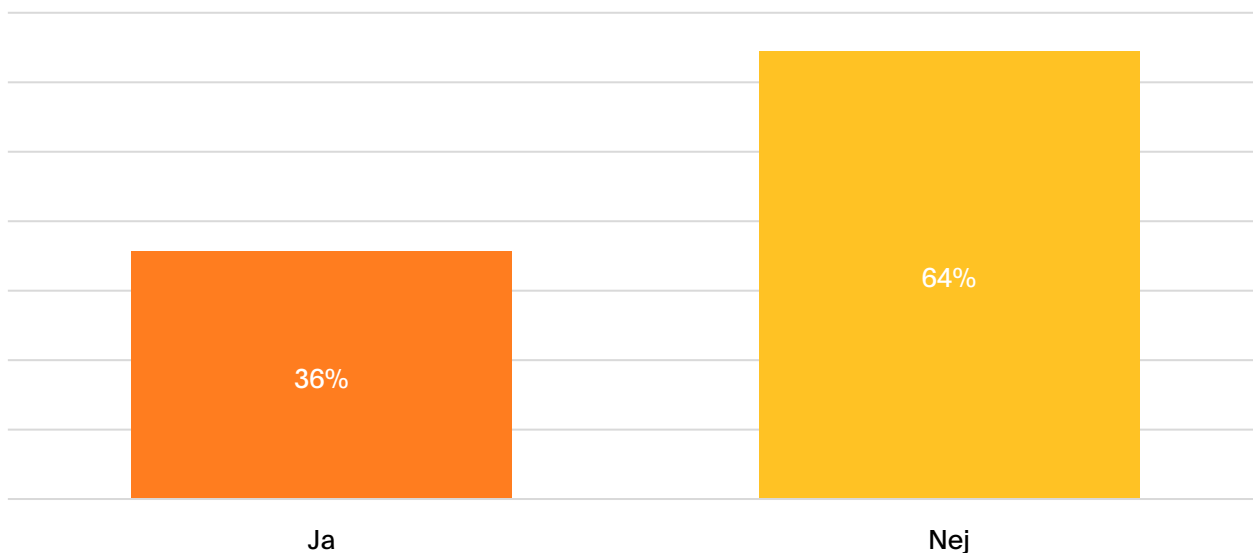

VILL DU GÅ EN UTBILDNING FÖR ATT LÄRA DIG MER OM HUR DU KAN ANVÄNDA AI-VERKTYG I DITT ARBETE?

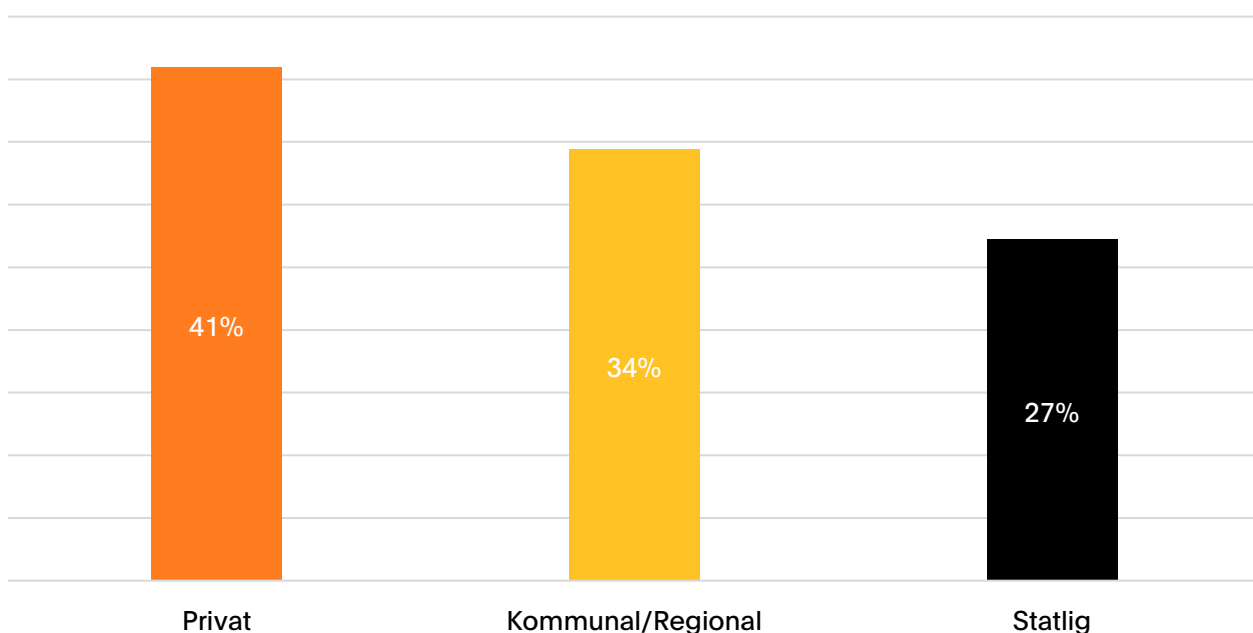

Fler än var tredje, 36 procent har på egen hand utvecklat sin kompetens inom AI-området, till exempel genom kostnadsfria kurser på nätet, webinarier eller självstudier. Även här finns stora skillnader mellan sektorerna. I privat sektor är det 41 procent som har utvecklat sin kompetens jämfört med 34 procent i kommunal sektor och 27 procent i statlig sektor.

HAR DU PÅ EGEN HAND UTVECKLAT DIN KOMPETENS INOM AI-OMRÅDET, TILL EXEMPEL GENOM KOSTNADSFRIA KURSER PÅ NÄTET, WEBBINARIER ELLER SJÄLVSTUDIER?

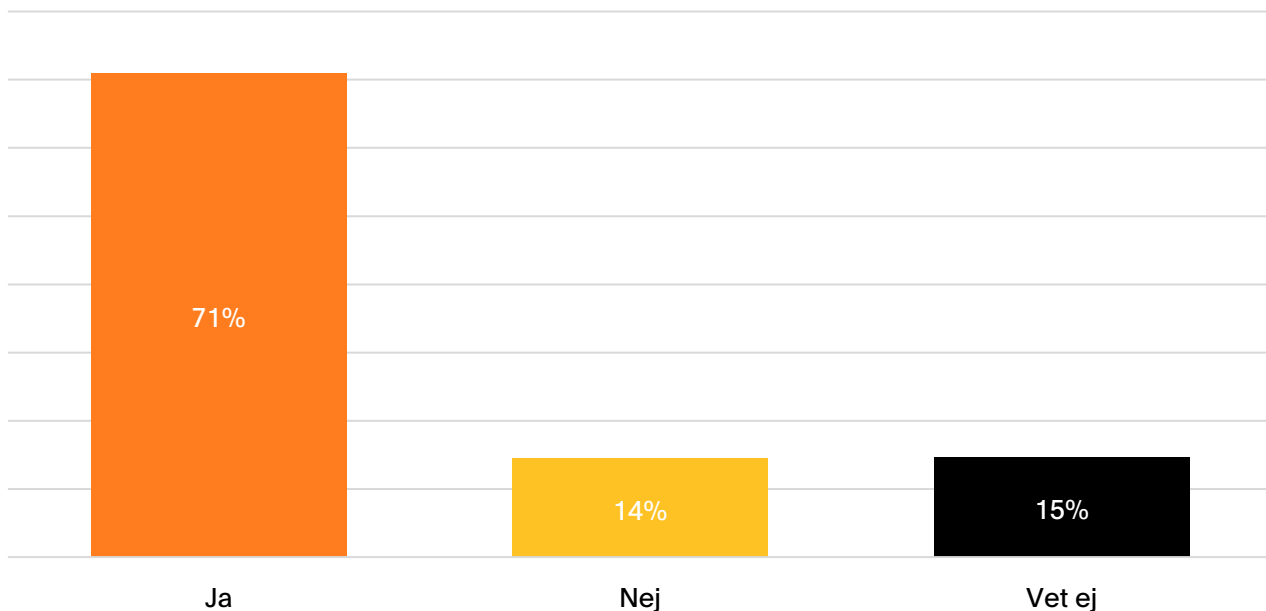
HAR DU PÅ EGEN HAND UTVECKLAT DIN KOMPETENS INOM AI-OMRÅDET, TILL EXEMPEL GENOM KOSTNADSFRIA KURSER PÅ NÄTET, WEBBINARIER ELLER SJÄLVSTUDIER?

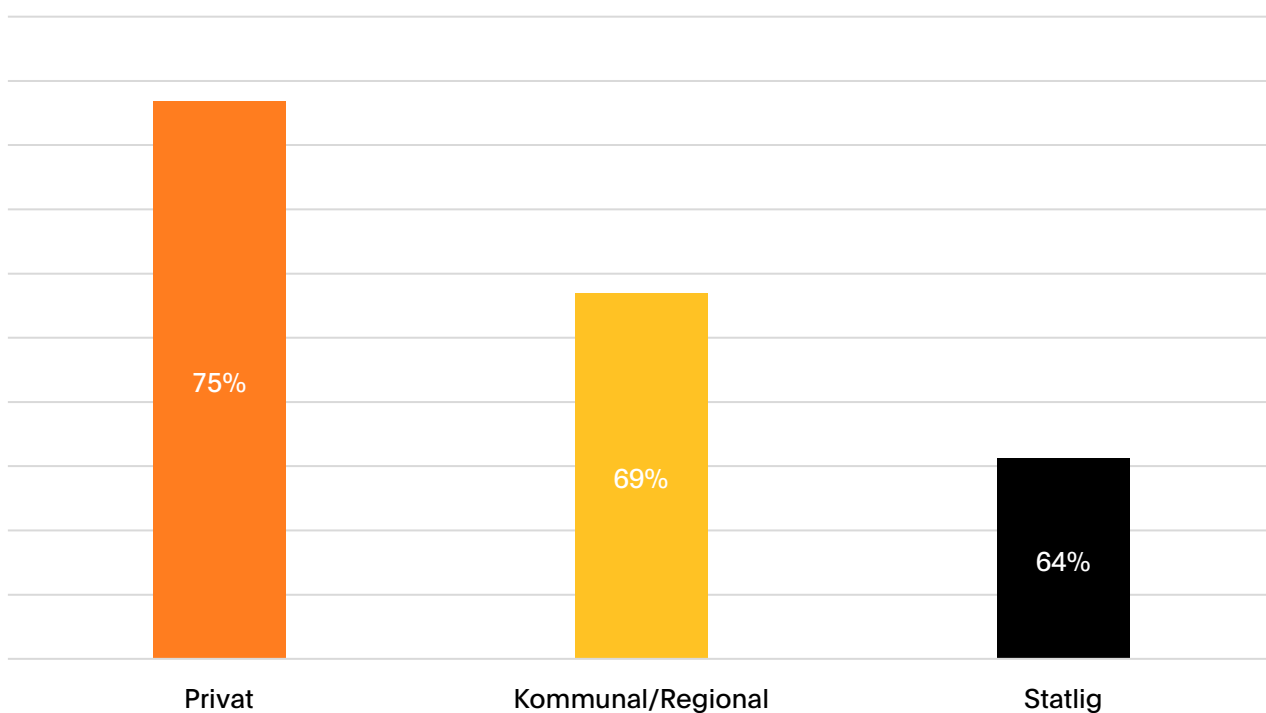
TYDLIG PÅVERKAN PÅ ARBETSUPPGIFTERNA

71 procent av medlemmarna tror att AI inom de närmsta tre åren kommer att påverka de egna arbetsuppgifterna. Även om det finns en del skillnader mellan professioner och sektorer är medlemmarna generellt överens om att påverkan kommer att bli stor.

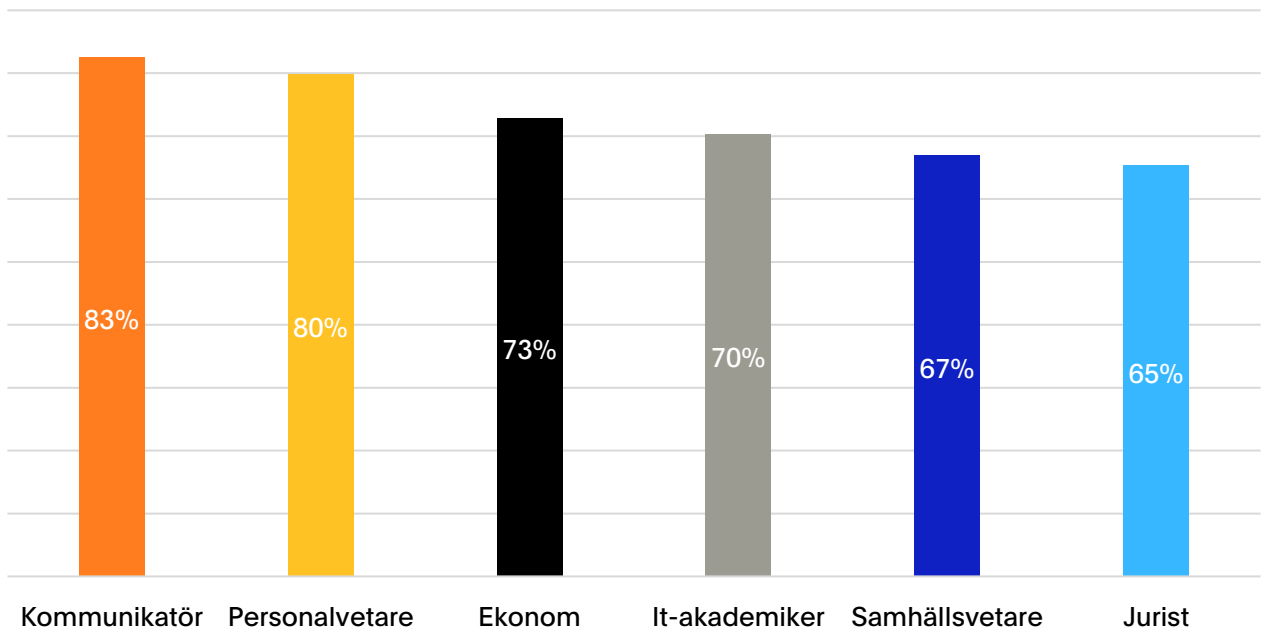
TROR DU ATT AI INOM DE NÄRMASTE TRE ÅREN KOMMER ATT PÅVERKA DINA ARBETSUPPGIFTER?

TROR DU ATT AI INOM DE NÄRMASTE TRE ÅREN KOMMER ATT PÅVERKA DINA ARBETSUPPGIFTER?

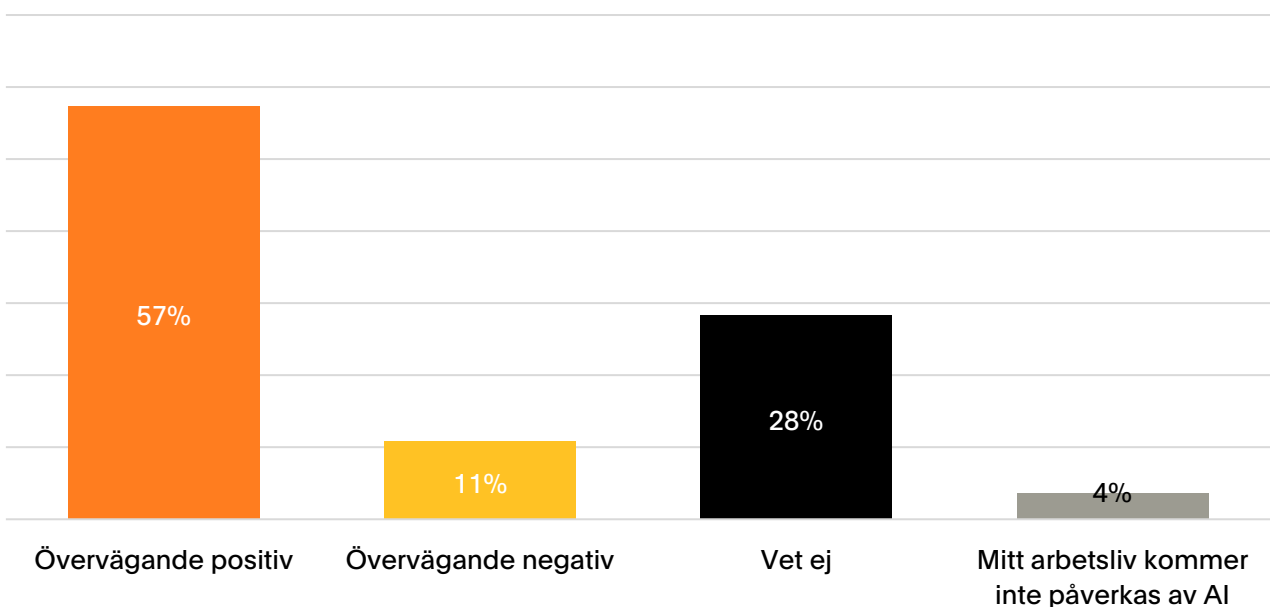
TROR DU ATT AI INOM DE NÄRMASTE TRE ÅREN KOMMER ATT PÅVERKA DINA ARBETSUPPGIFTER?

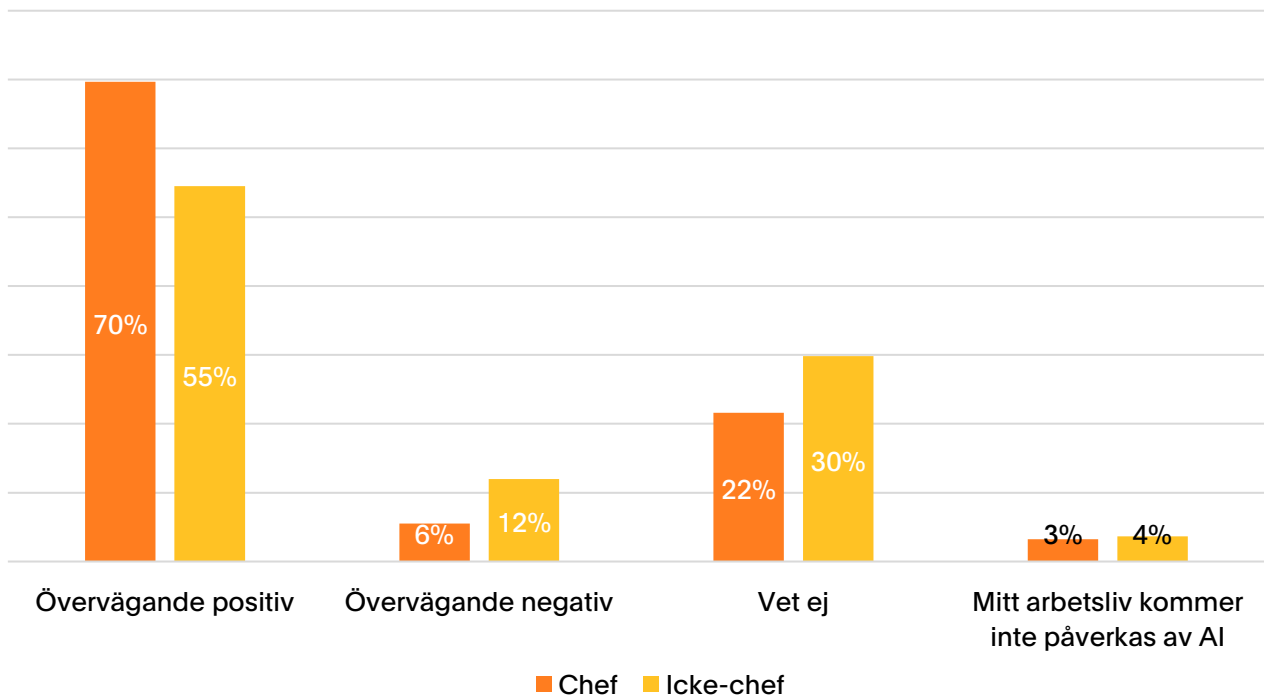
CHEFER MEST POSITIVA TILL AI-UTVECKLINGEN

Inställningen till AI:s påverkan på arbetslivet bland Akavias medlemmar är övervägande positiv med en relativt stor andel osäkra. Drygt var tionde säger sig vara övervägande negativa. Bland medlemmar som är chefer är sju av tio övervägande positiva till AI:s påverkan på arbetslivet vilket är betydligt fler än i gruppen icke-chefer, men även i denna grupp är mer än hälften övervägande positivt inställda.

VILKEN ÄR DIN GENERELLA INSTÄLLNING TILL AI:S PÅVERKAN PÅ DITT ARBETSLIV?

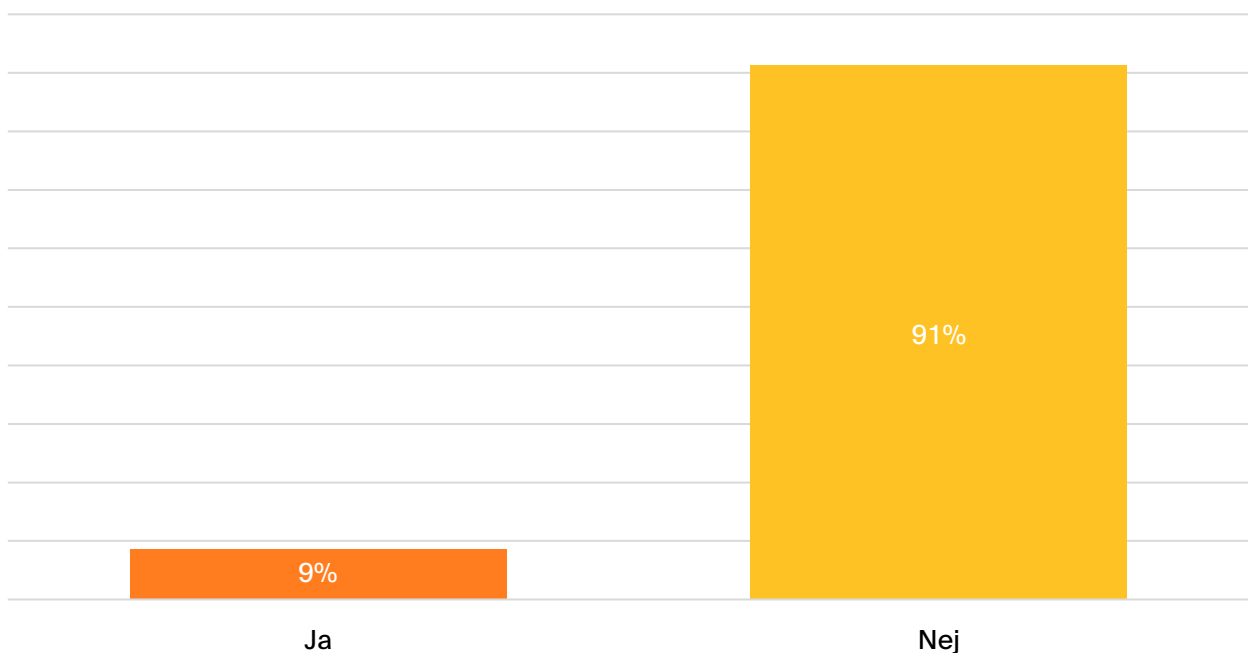
VILKEN ÄR DIN GENERELLA INSTÄLLNING TILL AI:S PÅVERKAN PÅ DITT ARBETSLIV?

FÅ OROAR SIG FÖR ATT BLI AV MED JOBBET

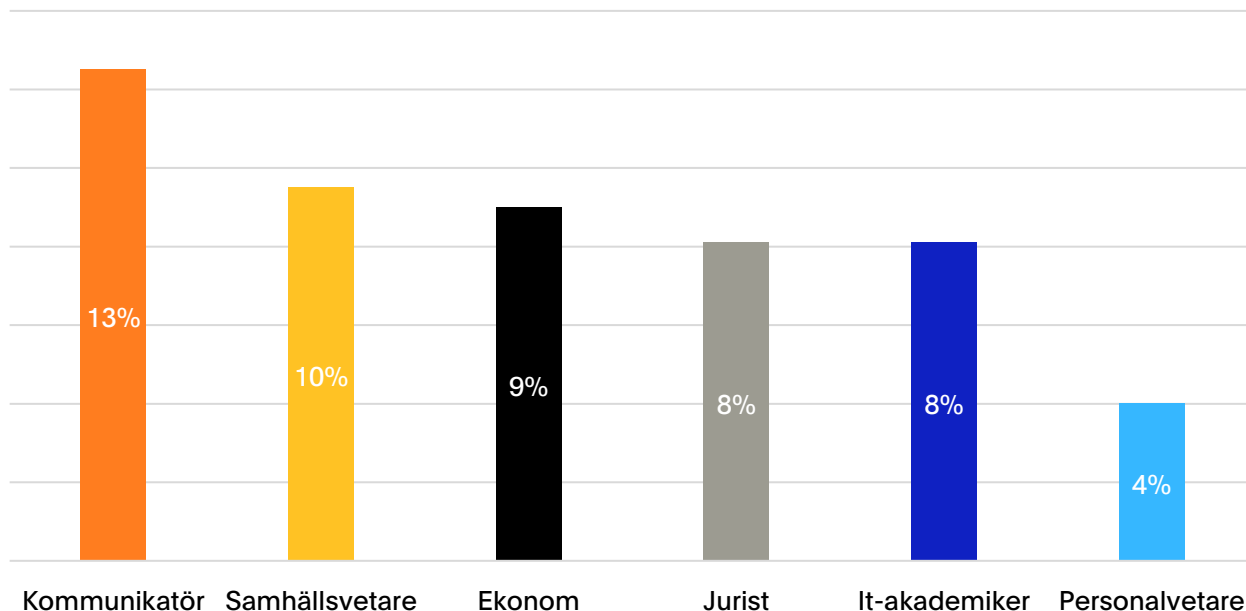
Akavias medlemmar känner sig säkra i sin position på arbetsmarknaden trots den förändring som ökad digitalisering och automatisering medför. På frågan "Är du orolig för att AI kommer att göra att du blir av med jobbet?" svarar 91 procent svarar nej.

ÄR DU OROLIG FÖR ATT AI KOMMER ATT GÖRA ATT DU BLIR AV MED JOBBET?

Skillnaderna mellan privat och offentlig sektor är mycket små. Däremot finns det skillnader mellan professionerna. Mest oroliga över att AI-utvecklingen kommer att leda till att man blir av med jobbet är kommunikatörerna. Minst oroliga är personalvetarna.

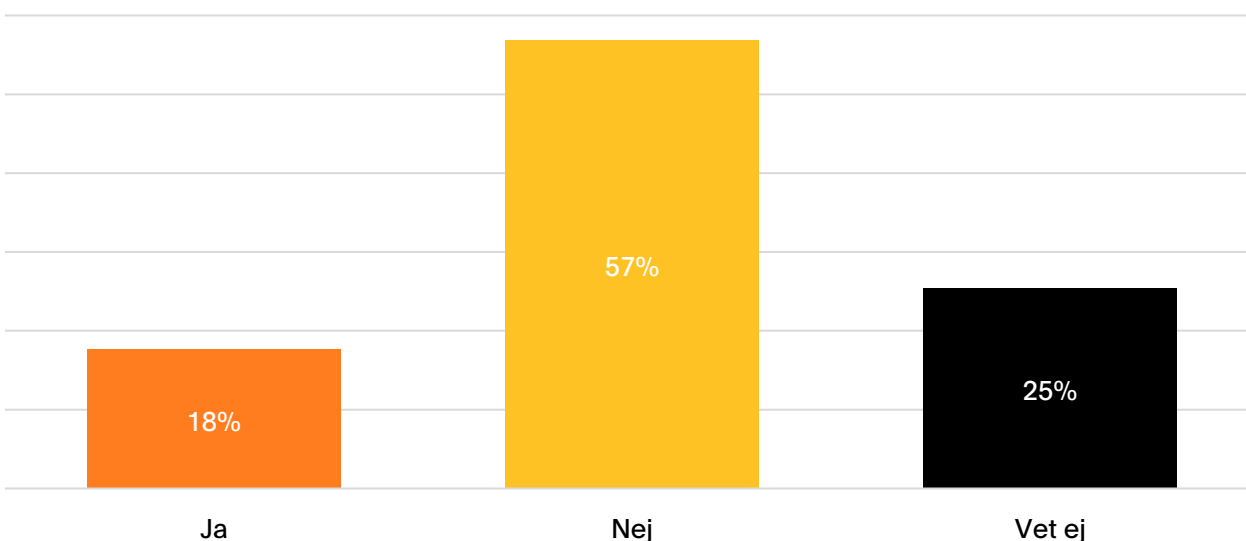
ÄR DU OROLIG FÖR ATT AI KOMMER ATT GÖRA ATT DU BLIR AV MED JOBBET?

POLICY ELLER RIKTLINJER EFTERFRÅGAS AV ANSTÄLLDA

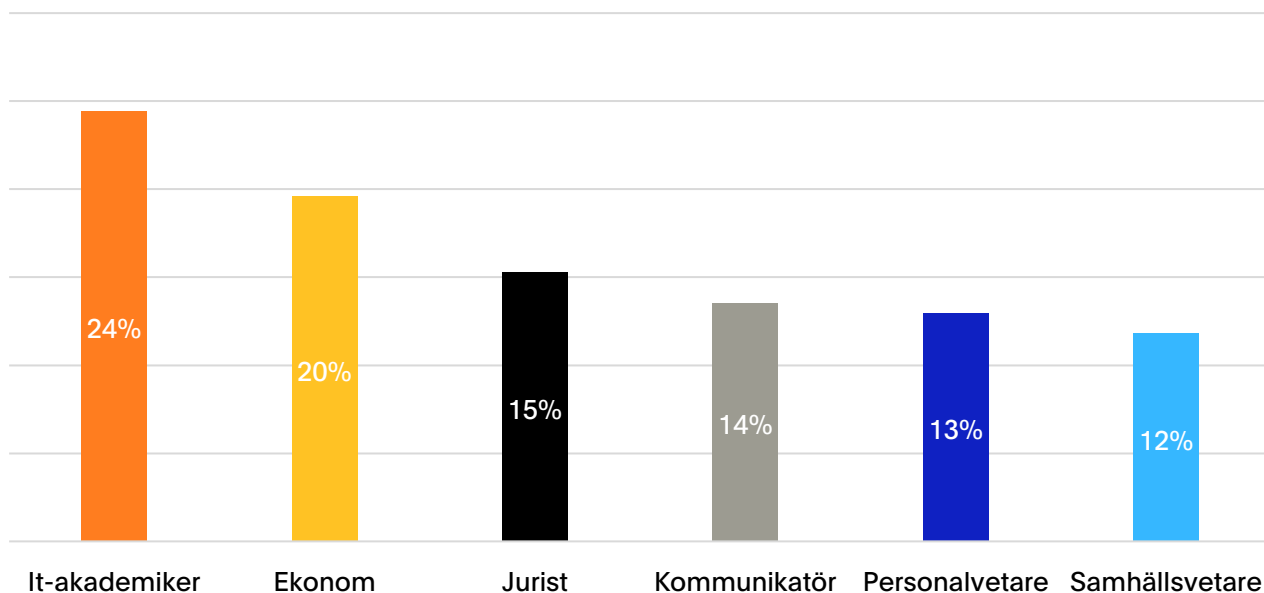
Drygt hälften av medlemmarna anger att det inte finns en policy eller riktlinjer för hur AI-verktyg ska användas på deras arbetsplatser.

HAR DIN ARBETSPLATS EN POLICY ELLER RIKTLINJER FÖR HUR NI ANVÄNDER AI-VERKTYG I ARBETET?

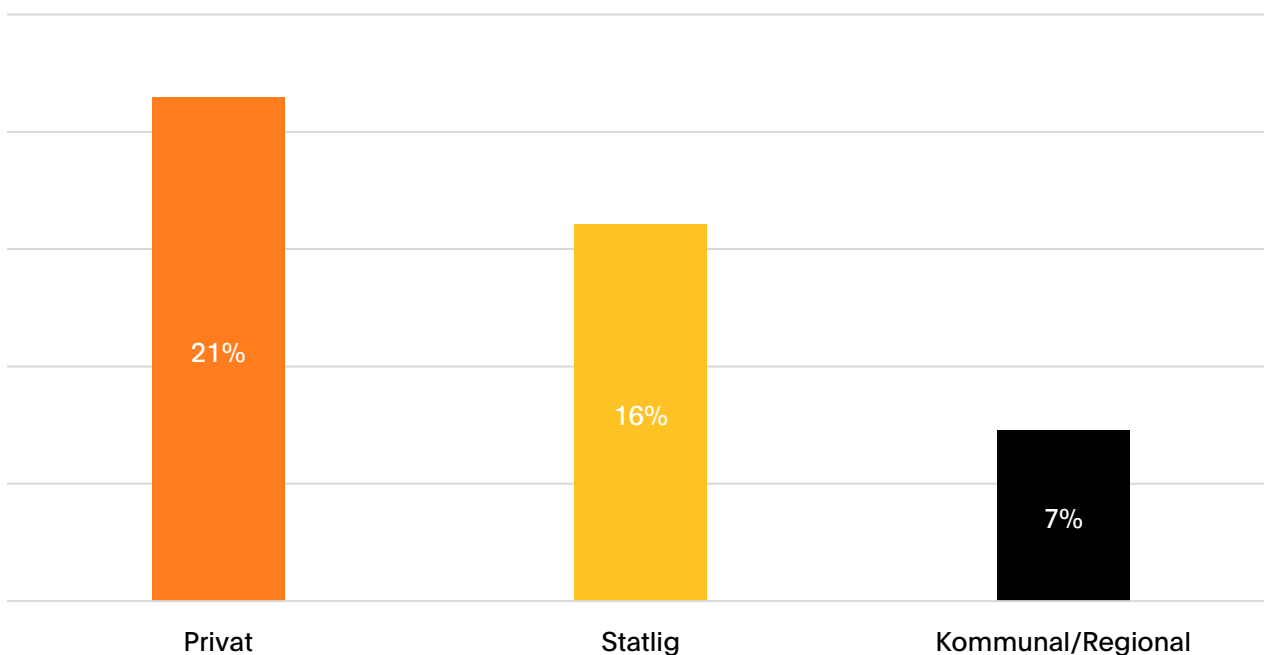

24 procent av it-akademikerna uppger att det finns en policy eller riktlinjer på den egna arbetsplatsen, vilket gör dem till den profession där förekomsten av policy eller riktlinjer är vanligast. Privat sektor har i högre grad än både statlig och kommunal sektor riktlinjer eller strategier för AI-användning.

HAR DIN ARBETSPLATS EN POLICY ELLER RIKTLINJER FÖR HUR NI ANVÄNDER AI-VERKTYG I ARBETET?

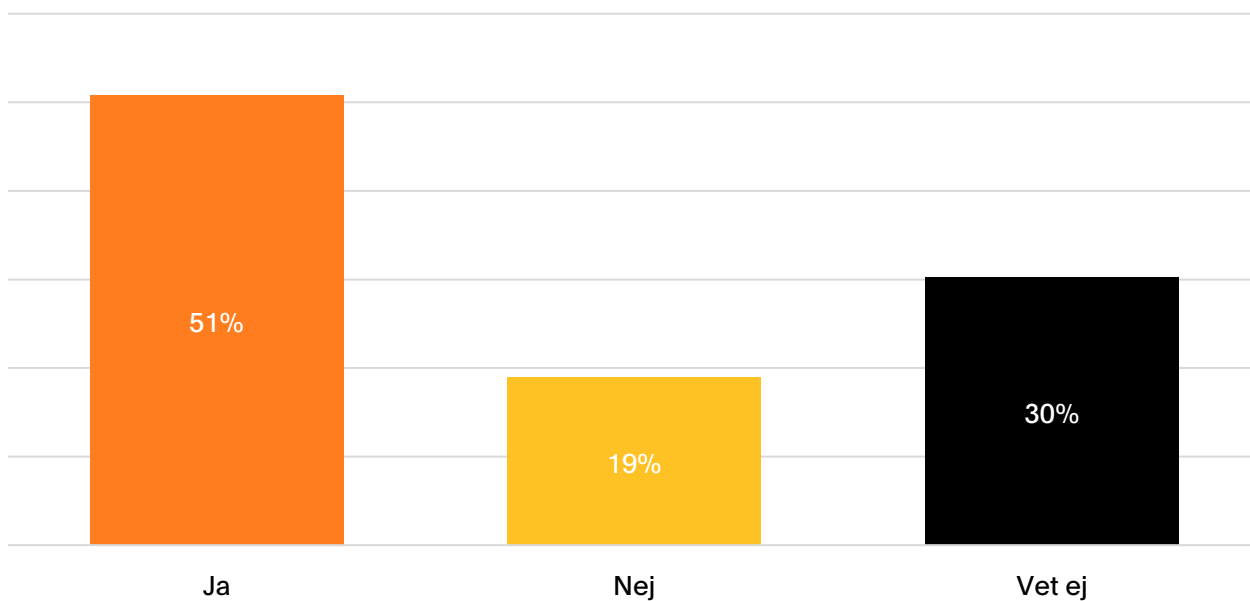

HAR DIN ARBETSPLATS EN POLICY ELLER RIKTLINJER FÖR HUR NI ANVÄNDER AI-VERKTYG I ARBETET?

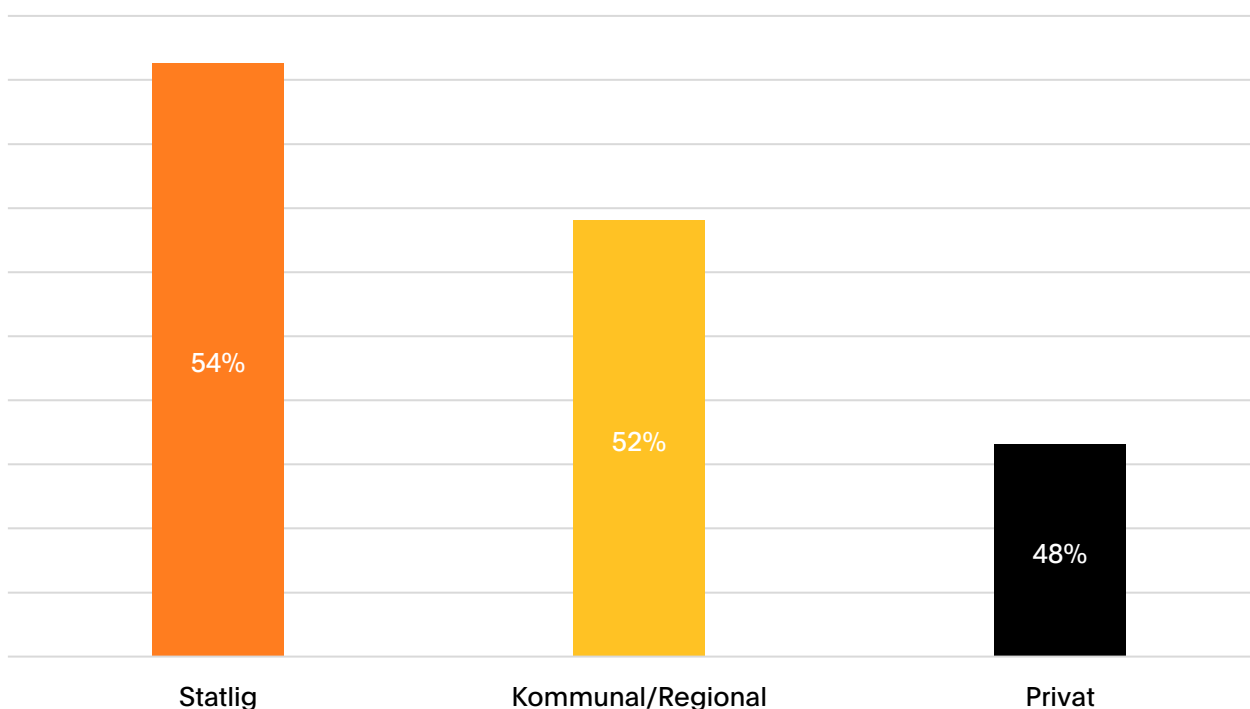

Bland medlemmarna finns dock tydliga önskemål om stöd i AI-användningen. En majoritet av medlemmarna på arbetsplatser som saknar riktlinjer för hur AI-verktyg kan användas i arbetet vill ha sådana. Policy eller riktlinjer efterfrågas i högre utsträckning av medlemmar inom statlig sektor och kommunal sektor än bland medlemmar som arbetar inom privat sektor även om skillnaderna är relativt små.

ANSER DU ATT DIN ARBETSPLATS BEHÖVER EN POLICY ELLER RIKTLINJER FÖR HUR NI ANVÄNDER AI-VERKTYG?

ANSER DU ATT DIN ARBETSPLATS BEHÖVER EN POLICY ELLER RIKTLINJER FÖR HUR NI ANVÄNDER AI-VERKTYG?

6. VAD KRÄVS FÖR ATT VI SKA KUNNA TILLVARATA MÖJLIGHETERNA MED AI?

Generativ AI är i snabb takt på väg att bli en integrerad del av arbetslivet och samhället. Rätt använt kan tekniken bidra till ett mer innovativt och produktivt arbetsliv samtidigt som vi stärker Sveriges konkurrenskraft, välfärd och effektiviserar den offentliga förvaltningen.

Den snabba utvecklingen innebär också utmaningar, inte minst när det gäller kompetensutveckling, omställning och förmågan att säkerställa en etisk och säker implementering av AI i samhällsmaskineriet.

På individuell nivå behöver yrkesverksamma akademiker fråga sig hur AI påverkar deras arbetsliv och vara förberedda på förändringarna som kommer. Det har kanske aldrig varit viktigare att se över och framtidssäkra sin kompetens och fullt ut anamma idén om det livslånga lärandet. Arbetsgivare behöver ta ansvar för och investera i sina medarbetares kompetensutveckling.

Från samhällets sida behöver det finnas ett relevant utbildningsutbud och goda möjligheter till omställning. Trygghetsöverenskommelsen och det nya omställningsstudiestödet för yrkesverksamma erbjuder goda förutsättningar för kompetensutveckling och livslångt lärande men det är viktigt att de långa handläggningstiderna hos CSN inte blir ett långsiktigt problem.

I den snabba utveckling som nu sker gäller det att både ta tillvara möjligheterna som tekniken erbjuder men samtidigt undvika onödigt risktagande. I Akavias medlemsundersökningar framkommer att många arbetsplatser saknar tydliga policyer och riktlinjer för användningen av AI. Frånvaron av riktlinjer på arbetsplatsen kan skapa onödig teknikstress och bidra till att AI-system används på ett felaktigt sätt.

Utveckling och implementering av tydliga riktlinjer och policyer för AI-användningen på arbetsplatserna, i syfte att maximera fördelarna och minimera riskerna, bör ske i dialog med medarbetare och lokalt förtroendevalda på arbetsplatsen.

Exakt hur generativ AI kommer att påverka arbetslivet för akademiker vet vi inte men att påverkan kommer att vara stor kan vi vara säkra på. Rädslan för massarbetslöshet och en arbetsmarknad enbart bestående av robotar är troligen inte särskilt realistisk men vi behöver förbereda oss för ett arbetsliv som ser annorlunda ut än i dag. Det gör vi genom att lära oss ny teknik och samtidigt utveckla våra arbetsuppgifter så att kombinationen människa och maskin kan fungera optimalt och bidra till ett roligare och mer stimulerande arbetsliv.

En bekymmersam aspekt som rapporten belyser är den växande AI-klyftan mellan privat och offentlig sektor. Dels riskerar det att få negativa konsekvenser för enskilda medarbetare men det kan också minska möjligheterna för Sverige att nå målsättningen om ta tillvara på digitaliserings möjligheter. Här behövs satsningar på teknikutveckling, kompetenslyft och en nationell strategi för hur vi som samhälle kan ta tillvara på möjligheterna med AI och samtidigt undvika onödiga risker.

Rätt använt finns stora effektivitetsvinster i en ökad AI-användning i offentlig sektor men tekniken behöver införas på ett reglerat sätt med stöd av ett etiskt regelverk där mänsklig övervakning av automatiserade processer och beslut är en självklarhet.

I den förändring som sker på arbetsmarknaden ser vi troligen nya yrkesroller växa fram. För att förstå vilka roller det är, vilket utbildningsutbud som behövs på framtidens arbetsmarknad och vilka nya möjligheter som framtidens arbetsmarknad erbjuder behöver relevanta myndigheter få i uppdrag att analysera hur AI påverkar arbetsmarknaden.

TIPS TILL FÖRTROENDEVALDA – SÅ KAN DU ARBETA MED AI-SYSTEM PÅ ARBETSPLATSEN

I takt med att fler arbetsplatser inför eller använder sig av artificiell intelligens (AI) är det viktigt att du som lokalt förtroendevald är insatt i hur AI påverkar verksamheten och arbetsmiljön. Här har vi samlat åtta tips på hur en lokalfacklig förening kan arbeta med arbetsgivaren kring införandet eller användandet av AI-system på arbetsplatsen.

1. Ta initiativ till en dialog med arbetsgivaren kring införandet eller användningen av AI på arbetsplatsen.
2. Gör en gemensam kartläggning av utgångsläget. Finns det ett behov av att införa AI på arbetsplatsen? Vad kan AI bidra med? Om ni redan använder er av AI på arbetsplatsen, hur ser användningen ut i dag? Vilka system används och vilka arbetsuppgifter påverkas? Finns det planer på att införa nya system?
3. Samarbeta med arbetsgivaren i arbetet med att göra en riskbedömning och konsekvensanalys kring hur AI kan påverka anställningsförhållanden, arbetsuppgifter och arbetsmiljö.
4. Delta i utformningen av policys och riktlinjer för användning av AI på arbetsplatsen.
5. Hur påverkas medarbetarnas arbetsuppgifter och roller, på kort och lång sikt? Hur säkerställer arbetsgivaren den långsiktiga kompetensförsörjningen? Vilken typ av kompetens behövs framåt? Verka för att arbetsgivaren investerar i kompetensutveckling för att anställda ska kunna dra nytta av de AI-system som finns tillgängliga på arbetsplatsen och fortsätta utvecklas i sina roller.
6. Säkerställ att AI-introduktionen inte försämrar arbetsmiljön och att arbetsförhållandena är fortsatt goda. Arbetsmiljön behöver ses som en helhet där hela medarbetarens situation och omgivning tas in.
7. Införandet av AI på arbetsplatsen är inte bara en fråga för IT-avdelningen. Efterfråga transparens kring hur AI-system används, data lagras och hur arbetsprocesser och medarbetare påverkas. Är medarbetarna informerade om att AI-verktyg används på arbetsplatsen och till vad? De som utvecklar nya system och genomför förändringarna behöver ha god kunskap om arbetsmiljö.
8. Efterfråga en struktur för regelbunden uppföljning och utvärdering av AI-systemens påverkan på verksamheten och medarbetarna eller inkludera AI-systemen i det strukturerade arbetsmiljöarbetet.

7. AKAVIA TYCKER

Akavia arbetar för att ta tillvara medlemmarnas intressen på olika arenor, både som arbetsmarknadsparter och som intresseorganisation för våra medlemsprofessioner. Här är våra förslag för att Sverige ska ta tillvara möjligheterna med AI på bästa sätt med hjälp av våra medlemmars kompetens:

Strategi. Regeringen bör ta fram en nationell strategi för AI. Strategin bör ta hänsyn till etiska, juridiska, ekonomiska och sociala frågor med särskilt fokus på hur arbetsmarknaden påverkas.

Analys. Regeringen bör ge Arbetsförmedlingen eller annan relevant myndighet i uppdrag att analysera hur arbetsmarknaden påverkas av AI-utvecklingen.

Utbildning. Regeringen bör satsa på utbildningsutbud för hela arbetsmarknaden och kompetensutveckling inom staten för att möta de växande behoven av AI-kompetens.

Innovation. Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Samma målsättning bör gälla artificiell intelligens. Då krävs satsningar på innovation och forskning. Det bör ske genom att öka finansieringen till AI-relaterade forskningsprojekt.

Regelverk. Regeringen bör ta fram ett etiskt regelverk för artificiell intelligens med vägledning och riktlinjer för användandet av AI i offentliga verksamheter.

Samverkan. Nära samarbeten mellan offentliga och privata aktörer, som arbetsgivare, myndigheter och utbildningsanordnare är nödvändigt för att säkerställa att vi drar nytta av möjligheterna med AI.

Ansvar. Regeringen bör utse en ombudsman eller en myndighet med ansvar för AI-frågor.

Beredning. Regeringen bör ta initiativ till en AI-beredning med samma konstruktion som försvarsberedningen och trygghetsberedningen.

Riktlinjer. Alla arbetsplatser, med undantag för de minsta, bör ta fram en policy eller riktlinjer för hur AI används i verksamheten. Policyn bör tas fram i dialog med fackligt förtroendevalda på arbetsplatsen.

Kompetensutveckling. Alla arbetsgivare, med undantag för de minsta, bör erbjuda sina medarbetare utbildning och kompetensutveckling i hur AI kan användas i arbetet.

Akavia är förbundet för dig som valt den akademiska vägen. Förbundet bildades av Civilekonomerna och Jusek 2020 och samlar idag närmare 140 000 ekonomer, jurister, samhällsvetare, it-akademiker, personalvetare och kommunikatörer. Akavia är partipolitiskt obundet och det tredje största förbundet inom Saco. Akavia vill att varje medlem ska få full utväxling på sin akademiska utbildning genom hela arbetslivet.

Nybrogatan 30
Box 5167
102 44 Stockholm

010 303 75 00
info@akavia.se
akavia.se

AKAVIA